µÿæÀÿ†ÿÀÿ ¨$þ Ì Ýµÿf xÿæLÿsLÿs
(Aàÿxÿæ¯ÿæ ¯ÿÉæÁÿLÿæß LÿB`ÿ)

ନୃସିଂହ ଦାଶ

ଭାରତୀୟ ଡାକଟିକଟଗୁଡ଼ିକର ଆକୃତି ସାଧାରଣତଃ ଚତୁର୍ଭୁଜୀୟ ଆକାରରେ ଆମର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଭାରତୀୟ ଡାକ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ସ୍ମରଣୀୟ ତ୍ରିଭୁଜାକାର ଆକୃତିର ଡାକଟିକଟ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ କଥାବସ୍ତୁ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ବ୍ୟବଧାନରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତିର ଦୀର୍ଘ ୬୦ ବର୍ଷ ପରେ ଭାରତୀୟ ଡାକବିଭାଗ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଏକ ଷଡ଼ଭୁଜୀୟ ଡାକଟିକଟ ୨୦୦୮ ମସିହାରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଅଛି, ଯାହା ଆଲିପୁର ଚିଡ଼ିଆଖାନାର ଅଲଡ଼ାବ୍ରା ବିଶାଳକାୟ କଇଁଚ ଅଦ୍ୱୈତ ପ୍ରତି ସମର୍ପିତ ଥିଲା । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ, ମହାଦେଶ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆକୃତିର ଡାକଟିକଟ ପ୍ରଚଳନ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ଯେପରି ବୃତ୍ତାକାର, ତ୍ରିଭୁଜାକାର, ଚତୁର୍ଭୁଜାକାର ଓ ଷଡ଼ଭୁଜାକାର ସଦୃଶ ଡାକଟିକଟ ଅଦ୍ୱୈତ ନାମକ ଏକ ବୃହଦାକାୟ କଇଁଚର କାହାଣୀ ଅଟେ । ଲୋକକଥାର ଗଳ୍ପ ଠେକୁଆ-କଇଁଚ ଦୌଡ଼ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବିଷୟରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭଲ ରୂପେ ଅବଗତ । ଦୌଡ଼ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ କଇଁଚ ଠେକୁଆକୁ ହରାଇଥିଲା ଏବଂ ବିଜେତା ହୋଇଥିଲା ଯେପରି, ଅଦ୍ୱୈତ ମଧ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ ବିଜେତା ଥିଲା । କୋଲକାତାର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଉଦ୍ୟାନରେ ୨୦୦୬ ମସିହା ମୃତ୍ୟୁପୂର୍ବରୁ ବୋଧ ହୁଏ ଅଦ୍ୱୈତ ବିଶ୍ୱର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବର୍ଷ (ପ୍ରାୟ ୨୫୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚିଥିଲା ।

ଏହାର ମୂଳ ଜୀବନ କିପରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହାକୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆଜି କେହି ବି ନାହାନ୍ତି । କଥିତ ଅଛି ଭାରତ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ନାବିକମାନେ ହିନ୍ଦ ମହାସାଗରର ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ଦ୍ୱୀପରୁ କଇଁଚମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆଣି ଥିଲେ । କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି ରବର୍ଟ କ୍ଲାଇବ୍ ଭାରତରେ ବିଶେଷ କରି ପଲାସୀ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ବ୍ରିଟିଶ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ଶାସନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୮୦୦ରେ ୱେଲ୍‌ସିଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ଲାଟବାଗାନ ଏବଂ ବାରାକ୍‌ପୁରର ପଶୁଶାଳାରୁ ୧୮୭୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଆଲିପୁର ଚିଡ଼ିଆଖାନାକୁ ଏହିପରି ଚାରୋଟି କଇଁଚକୁ ଅଣାଯାଇଥିଲା । ଏହିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତିନୋଟି କଇଁଚର ମୃତ୍ୟୁ ବିଗତ ୧୩୦ ବର୍ଷ ଅନ୍ତରରେ ଘଟିଥିଲା । କେବଳ ରହିଯାଇଥିଲା ଅଦ୍ୱୈତ । ଏକୁଟିଆ ରହିଥିବା ଶେଷ କଇଁଚ ଅଦ୍ୱୈତକୁ ଚିଡ଼ିଆଖାନାକୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିବା ଅନେକ ଦର୍ଶକଙ୍କଠାରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ରଖାଗଲା । ଏହା ପରେ ୩୦ ନଭେମ୍ବର ୧୯୯୪ରେ ଅଦ୍ୱୈତକୁ ଏହି ଚିଡ଼ିଆଖାନା ସଂଲଗ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ଥଳସ୍ଥିତ ଏକ ଅଷ୍ଟଭୁଜୀୟ ସ୍ଥାନକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଗଲା ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦର୍ଶକ ଏହି ଜୀବକୁ ବିନା କୌଣସି ହଇରାଣ ହରକତ ନକରି ଦୂରରୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖିପାରିବେ । ଲୋକମାନେ ସ୍ନେହରେ ଏହାକୁ ଅଦ୍ୱୈତ ନାମରେ ସମ୍ବୋଧିତ କରୁଥିଲେ । ଅଦ୍ୱୈତ ଅଥବା ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବା ଅନନ୍ୟ ଯାହାର କୌଣସି ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ । ଏହା ଥିଲା ପ୍ରକୃତି ରହସ୍ୟର ଜୀବନ୍ତ ଉଦାହରଣ । ଏହାର ଜନ୍ମ

ପାଖାପାଖି ୧୭୫୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ହୋଇଥିଲା ଓ ଆଉ କେହି କେହି କୁହନ୍ତି ଏହାର ଜନ୍ମ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ୧୭୦୫ରେ ହୋଇଥିଲା । ଏହି କଇଁଚ ଭୁସି ପାଣିରେ ବତୁରା ଯାଇଥିବା ବୁଟ, ଚଣା, ଗାଜରର ଛୋଟ ଖଣ୍ଡ, ମିଠା ଆଳୁ, ବିନ୍, ପତ୍ର ଥିବା ପନିପରିବା, କଦଳୀ ଖଣ୍ଡ ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ବେସନରେ ଗୋଳିଆ ହୋଇଥିବା ଚାଉଳ ଖାଉଥିଲା । ଅଲଡାବ୍ରା ବିଶାଳକାୟ କଇଁଚ ହିନ୍ଦ ମହାସାଗରର ଶେସେଲ୍ସ ଦ୍ୱୀପ ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ପ୍ରବାଳ ଦ୍ୱୀପରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ପ୍ରବାଳ ଦ୍ୱୀପକୁ ୧୯୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଶେଷ ଭାଗରେ ମାନବ ସମାଜର କ୍ରୂର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖାଗଲା ଯାହାଥିଲା ବିଶାଳକାୟ କଇଁଚମାନଙ୍କର ମୂଳ ନିବାସସ୍ଥଳୀ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହାଥିଲା ବିଶ୍ୱର ଏହି ଜୀବମାନଙ୍କର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିବା ସ୍ଥାନ ।

ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ବିଶାଳକାୟ କଇଁଚ ଆକାରରେ ୪ ଫୁଟ ଏବଂ ଓଜନ ୫୫୦ ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଗାଢ଼, ଧୂସର କଳା ରଙ୍ଗରେ ଦେଖାଯା'ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଛୋଟ ଏବଂ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅଟେ । ଯାହା ଏକ ପ୍ରକାର କାତିର ଘୋଡ଼ଣିରେ ଆବୃତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କର ବେକର ଆକାର ଲମ୍ବା, ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଗମ୍ବୁଜାକାର ସଦୃଶ ଏବଂ ଆଗଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ପତଳା ଓ କଠିନ ଯୁକ୍ତ ଅଟେ । ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା କଇଁଚମାନେ ଅନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ କଇଁଚମାନଙ୍କଠାରୁ ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରର ଗାଲାପାଗୋସ୍ ଦ୍ୱୀପରେ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଥିଲେ । ଅଲଡ଼ାବ୍ରା କଇଁଚର ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ଛୋଟ ବେକର ପ୍ଲେଟ୍ ଥାଏ ଯାହାକି ଗାଲାପାଗୋସ୍‌ର ବଡ଼ ବଡ଼ କଇଁଚମାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଲ୍‌ଡ଼ାବ୍ରାର କଇଁଚମାନ ସାଧାରଣତଃ ସ୍ଥଳଚର ଜୀବ ଅଟନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ମିଳୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ରୁହନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଯଦି ଖାଦ୍ୟର ନିଅଣ୍ଟ ହେଲେ ସେମାନେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ଯୋଗାଡ଼ିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମିଳନ ଓ ପ୍ରଜନନର ସମୟ ଫେବୃଆରୀ ମାସରୁ ମଇ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥାଏ । ମାଈ କଇଁଚମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ୪ଟିରୁ ୨୫ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦେଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅଣ୍ଡା ଉଷୁମାଇ ଫୁଟାଇବାର ସମୟ ପାଖାପାଖି ଚାରି ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ବିଶାଳକାୟ କଇଁଚ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ଏମାନଙ୍କର ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ପ୍ରଜନନ ବିଷୟ ଉପରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଗବେଷଣା ହୋଇଆସୁଅଛି । କଥିତ ଅଛି– ଦୀର୍ଘ ୬ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ବିନା ଏମାନେ ଜୀବିତ ରହିପାରିଥାନ୍ତି । କ୍ରମାଗତ ଶିକାର ହେବା କାରଣରୁ ଗାଲାପାଗୋସ୍ ସହିତ ହିନ୍ଦ ମହାସାଗରର ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ଦ୍ୱୀପର ବୃହଦ୍‌କାୟ କଇଁଚମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂକଟାପନ୍ନ ଅଟେ ।

ଅଦ୍ୱୈତ ସେହି ସମୟରେ ୮୦ ବର୍ଷର ହୋଇଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଚାର୍ଲସ୍ ଡାରଉଇନ୍ ଗାଲାପାଗୋସ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚି ଥିଲେ ଏବଂ ଜୈବ ବିକାଶ ପ୍ରତି ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୫୭ ମସିହାର ସିପାହୀ ବିଦ୍ରୋହ ତଥା ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ, ୧୯୦୫ ମସିହାରେ ବଙ୍ଗ ବିଭାଜନ, ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ, ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ତଥା ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥିବା ବିକାଶ, ସାପେକ୍ଷିତାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଅସୀମ ବ୍ୟାପ୍ତ ମହାକାଶ ଉପରେ ମଣିଷର ଦିଗ୍‌ବିଜୟ, ଚନ୍ଦ୍ର ତଥା ଏଭେରେଷ୍ଟ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟର ପତାକା ସ୍ଥାପନ ତଥା ବିଜୟ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ବିଶ୍ୱମଞ୍ଚ ଉପରେ ଏକ ପରେ ଏକ ପରି ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଅଛି କିନ୍ତୁ ନଦୀର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅବସ୍ଥିତ ମୂକ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ପରି ନିରନ୍ତର ପଡ଼ି ରହି ବିଚିତ୍ର ଜୀବ ଅଦ୍ୱୈତ ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି ଥିଲା । କହି ହେବ ନାହିଁ ଚିଡ଼ିଆଘରକୁ ଆସୁଥିବା ଏବଂ ଯାଉଥିବା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କର କାହିଁ କେତେ ପିଢ଼ି ଅଦ୍ୱୈତକୁ ବିସ୍ମୟପୂର୍ବକ ଦେଖିଥିବେ ।

ଅଦ୍ୱୈତ ନିଜ ମୃତ୍ୟୁର କିଛି ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଥିଲା । ଏହାର ଛାତି ନିକଟରେ ହୋଇଥିବା ଜଖମରେ ଏକ ଫାଟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପରିଶେଷରେ ୨୦୦୬ ମସିହାରେ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲା ।

ଭାରତୀୟ ଡାକବିଭାଗ ଅଲ୍‌ଡାବ୍ରା ବୃହଦାକାୟ କଇଁଚ ଉପରେ ଦୁଇଟି ସ୍ମରଣୀୟ ଡାକଟିକଟର ଏକ ସେଟ୍ ୨ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୦୮ ମସିହାରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଦେଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲା । ଏହା ଥିଲା ଏହି ପ୍ରଜାତିର କଇଁଚମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ବିଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି । ବିଶେଷ ଭାବରେ ଡିଜାଇନ୍ କରାଯାଇଥିବା ଏହି ବହୁରଙ୍ଗୀ ଡାକଟିକଟଦ୍ୱୟ ଭାରତୀୟ ନିରାପତ୍ତା ମୁଦ୍ରଣାଳୟରେ ମୁଦ୍ରିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା ଯଥାକ୍ରମେ ୫ ଟଙ୍କା ଓ ୧୫ ଟଙ୍କା । ଏହା ଭାରତର ପ୍ରଥମ ଷଡ଼କୋଣୀୟ ତଥା ଷଡ଼ଭୁଜୀୟ ଡାକଟିକଟ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତଥା ଏହା ପରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିଭଳି କୌଣସି ଷଡ଼ଭୁଜୀୟ ଡାକଟିକଟ ଭାରତୀୟ ଡାକ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏହି ଡାକଟିକଟ ସମୁଦାୟ ୩୦ ଲକ୍ଷ ପରିମାଣର ଛପା ହୋଇଥିଲା । ଏହା କଇଁଚମାନଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତଥା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଜାଣିବାରେ ସହାୟକ ।

ବୈଦ୍ୟନାଥ-ସୁଧାରାଣୀ ନିବାସ
ଜଳସେଚନ ଡାକବଙ୍ଗଳା ପଛପାଖ
ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ-୭୫୨୦୧୪